

Nr 46.

Av herr **Johansson, Johan Bernhard, m. fl.**, om *åvägbringande av utredning och förslag angående statens medverkan till skogsodling å viss mark.*

Ingen torde kunna förneka, att vårt skogsbruk och dess avkastning utgör en mycket väsentlig del av den grundval, varå landets välstånd är uppbyggt. Skogsprodukterna äro icke blott av betydelse för vår dagliga hushållning utan framförallt vår viktigaste tillgång i handeln med andra länder. Nära halvdelen av vår totalexports värde härstammar sålunda från vad skogarna producera. För ett land i detta läge är det ett livsvillkor, att skogarna så skötas, att avkastningen stegras i jämn takt med befolkningens tillväxt och ökade krav på försörjning.

Genom den träförädlade industriens storartade utveckling under det sista halvsekle ha våra sedan gamla tider sparade urskogsförråd i stor utsträckning kunnat exploateras. Vårt skogsbruk har härigenom från att i huvudsak hava varit av exploaterande karaktär med tiden bytt skepnad och alltmera inriktat arbetet på frambringandet av ny skog i den nyligen eller för länge sedan avverkade skogens ställe. Arbetet härför har underlättats av en klok lagstiftning, som för stora delar av vårt land sörjt för att avverkningar utförda efter den 1 januari 1905 ej fått äventyra skogens återväxt. Den faran är numera praktiskt taget för hela landet genom lagstiftningsåtgärder undanröjd.

Vad man emellertid ej genom lagstiftning kunnat ernå är ett reparerande av vad äldre i huvudsak långt tillbaka i tiden mot skogen begångna synder förbrutit. Spåren efter oförnuftiga före nyssangivna tidpunkt utförda avverkningars framfart äro sålunda på långt när ännu ej igensopade. Påtagligast framträder detta i förekomsten särskilt i sydvästra Sverige av vidsträckta ur nyttighetssynpunkt fullständigt improduktiva ljunghmarker. Dessa äro en följd av omfattande skogsskövlingar, sedan århundraden tillbaka utförda i denna del av vårt land, där förr vidsträckta ek- och bokskogar växte. På grund av en redan under 1500-talet igångsatt livlig lövvirkesexport från södra Sveriges kusttrakter, det under olika tidsskeden stora behovet i samma landsdel av virke för sillfiskets bedrivande och för saltsjuderierna samt krigsflottans behov av prima ek- och bokvirke, blevo, under medverkan av ogynnsamma markbiologiska förhållanden, ofta återkommande skogseldar m. m. en gång växtkraftiga skogar å vidsträckta arealer fullständigt förödda. I stället för ek och bok eller den genom upprepade bränder fördrivna barrskogen tog ljunghen marken i be-

sittning. Sedermera har elden i form av ljungbrand, mången gång nog anlagd för att gynna gräsväxten och betet, bidragit till att hålla skogsäterväxten borta från de en gång kallagda markerna.

En nyligen företagen, på uppgifter från skogsvårdsstyrelserna i södra delarna av landet grundad undersökning över nuvarande omfattningen av sådana gamla ljung- eller rymmarker, har lämnat följande resultat:

Län	Areal ljungmarker
Blekinge	1,200 har
Kristianstads	13,000 „
Malmöhus	11,000 „
Hallands	65,000 „
Göteborgs och Bohus	20,000 „
Älvsborgs	21,500 „
Skaraborgs	4,000 „
Kronobergs	10,000 „
	<hr/>
	Summa 145,700 „

Att den sammanlagda arealen ljungmarker ej i närvarande stund är vida större än vad ovanstående summa anger, är i första hand beroende på det intensiva arbete, som, påbörjat av landsting och hushållningssällskap samt sedermera med dessas och statens stöd fortsatt av skogsvårdsstyrelserna, utförts för skogsodling av dylika marker. Härtill har såväl statens arbetslöshetskommission som skogssällskapets verksamhet kraftigt bidragit.

Som exempel på i vilken omfattning skogsodlingar bedrivits på ifrågavarande marker under de senaste 20 åren må anföras vad som inom några landstingsområden presterats på vederbörande skogsvårdsstyrelserns föranstaltande. Sålunda har inom

Kristianstads	län kultiverats e:a	10,000 har
Hallands	„ „ „	11,000 „
Göteborgs o. Bohus	„ „ „	25,000 „
Älvsborgs	„ „ „	14,000 „
Jönköpings	„ „ „	15,000 „

Under de senaste åren har emellertid denna skogsodlingsverksamhet i avsevärd grad måst inskränkas. Detta i främsta rummet beroende på att skogsvårdsstyrelserna, som genom 1923 års skogsvårdslag pålagts ökade uppgifter samtidigt härmed i endast mycket ringa utsträckning erhållit i motsvarande grad ökade medel från det allmänna. Tidigare kunde skogsvårdsstyrelserna understödja skogsägare, som beflitade sig om skogsodling å ifrågavarande marker, vanligen med fritt skogsodlingsmaterial och fri arbetsledning, tillförne även i vissa fall med något litet direkt bidrag till arbetskostnadernas täckande. Nu däremot är denna möjlighet för skogsvårdsstyrelserna vanligen ej mera för

handen, vilket, som redan framhållits, förorsakat, att kultiveringen av gamla kalmarker så gott som avstannat.

Förutom de verkliga ljungmarkerna finnas även andra markkategorier, som, vad beträffar kalmarskaraktär och produktivitet, ej nämnvärt skilja sig från de ovan berörda ljungmarkerna. Före 1903 års lags ikraftträdande starkt dimensionshuggna skogsbestånd, där endast skräpskog och oväxtliga beståndsrester, nu avsättande en synnerligen otillfredsställande tillväxt, kvarlämnats, täcka den dag som i dag är vidsträckta över norra såväl som södra delarna av landet spridda områden. Äldre tiders uppfattning i skogliga frågor insåg nämligen ej alltid vådorna av dylika huggningsmetoder. — Gamla, mer eller mindre improduktiva hagmarker, lämnande tillfredsställande skörd varken av virke eller gräs, svagt eller alls ej bestockade, ofta enbuskbeklädda gärdesbackar förekomma i en utsträckning, som måste mana till eftertanke, huruvida ej kraftiga åtgärder till ett förbättrande av sakens tillstånd äro nödvändiga.

Endast för de 15 sydligaste länen beräknas nämnda marker upptaga en areal av c:a 250,000 har, och det är väl känt, att i de nordligaste länen sannolikt än mer betydande områden dylika marker förefinnas, ehuru på grund av bristande utredning arealen av sådana marker nu ej närmare kan angivas. Säkert är dock att för landet i sin helhet kan beräknas, att över en halv miljon hektar kala eller i det närmaste kala marker, lämpade för skogsproduktion finnas, å vilka växtliga skogsbestånd av nöjaktig slutenhet med lagens hjälp ej kunna framtvingas.

Betydelsen för landet att denna areal vinnes för rationell skogsproduktion ligger i öppen dag. En uppskattning av kalmarsarealen efter de försiktiga normer, som här tillämpats, ger samtidigt vid handen, att största delen av nu ifrågavarande, improduktiva markområden ligga spridda mellan landets värdefullaste skogar i goda avsättningslägen. Ett förseende av dessa kalmarker med växtliga skogsbestånd skulle därför icke blott höja våra skogars avkastning med 1, ja, kanske 2 milj. kbm. årligen, utan även skänka landet en relativt sett än högre produktion av nya värden.

Under nuvarande tid, då arbetslöshetens spöke ej synes vilja vika från våra landamären, kan man icke längre göra gällande att, om ifrågavarande marker under lång tid varit kala, delvis i hundratals år, så betyder det föga om deras förseende med växande skog dröjer ett eller annat årtionde mer eller mindre.

I stället är det nu mer än någonsin ett angeläget riksintresse, att dessa nästan onyttiga kalmarker genom skogsodling omvandlas till produktiv skogsmark, likväl som torrläggning av försumpad skogsmark, eller uppodling av sådan mark, som är lämplig för jordbruk, ej får försummas. Som redan framhållits skapas genom att göra kalmarkerna skogbärande nya värden; därjämte beredas nya arbetstillfällen och förutsättningar för att egna hem skola bildas på grundvalen av de nya inkomstmöjligheter, som uppstå. Erfarenheten har nämligen tydligt ådagalagt, att en utveckling av jordbruket i vårt land flerstädes bygger på förutsättningen, att jordbrukaren även skall kunna skaffa sig biförtjänster,

främst då från skogsbruket. Man kan nästan säga, att för de delar av landet, där de äldsta kalmarkerna huvudsakligen äro belägna, har deras skogsodlande karaktären av en kolonisationsverksamhet.

Nu uppstår frågan, huruvida statens direkta medverkan för berörda markers snara försättande i produktivt skick verkligen är av behovet påkallad. På den frågan måste man svara ett obetingat ja. Kalmarker av den art, det här är fråga om, torde nämligen till huvudsaklig del besittas av mindre, ekonomiskt svaga markägare. Även om intresset och förståelsen för skogens betydelse och skogsmarkens ändamålsenliga skötsel, i främsta rummet tack vare skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, i stor utsträckning även börjar genomtränga denna kategori av markägare, kan man ej begära, att deras intresse för saken eller förmåga att uträtta något skall vara så stor, att de utan bistånd från det allmänna äro i stånd att påtaga sig uppoffringar, varav de i de flesta fall aldrig få skörda frukterna. I bästa fall få barn och barnbarn njuta fördelarna av vad fäderna offrat.

Att genom skogsodling försätta av ålder kala marker i produktivt skick är en vårt land värdig kulturgärning, som på lång sikt även skall giva god avkastning. Den enskilde får dock, som framhållits, sällan tillfälle att härav profitera. Staten såsom sådan blir däremot den, som indirekt inhöstar vinsterna.

Under tidigare år och särskilt under kristiden, då skogsvårdsavgifterna gävo goda inkomster, kunde, som ovan berörts, skogsvårdsstyrelserna, då ej betungade med samma krävande arbetsbörd, som nu är pålagd dem, direkt understödja skogsägarnes kalmarkskulturer. Denna möjlighet är nu ej längre för handen. Då skogsvårdsstyrelsernas ekonomi i allmänhet är sådan, att medlen endast nödtorftigt räcka för ett uppfyllande av lagstadgade funktioner, och alltså ej lämna skogsvårdsstyrelserna tillfälle att effektivt understödja kalmarkernas kultivering, har centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund i en den 10 oktober 1927 dagtecknad skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:ts måtte i proposition föreslå riksdagen att för budgetåret 1928—1929 anvisa till skogsodling å av ålder kala marker ett extra reservationsanslag å 100,000 kronor. Denna framställning har med motivering, att frågan om anvisande av särskilt statsanslag för detta ändamål bör ägnas en mera allsidig utredning än den, som i ärendet föreligger, ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Samtidigt som vi anse att frågan är av den vikt, att ett anslagsäskande i ärendet snarast bör underställas riksdagens prövning, dela vi Kungl. Maj:ts uppfattning om att så ej kan ske förrän närmare utredning förebragts. Visserligen finnes i skogsvårdsstyrelseorganisationen den naturligaste och lämpligaste förmedlaren av eventuella statsbidrag för ifrågavarande ändamål, men en närmare utredning tarvas givetvis angående, bland annat, förekomsten av kalmarker av olika slag, till vilka markslag bidrag lämpligen må beviljas, anslagsbehovets storlek och över huvud taget rörande formerna för bidragsverksamhetens ordnande. En sak, som härvid ävenledes måste beaktas, är betesfrågans intima samband med ifrågavarande kalmarkers vinnande för skogs-

börd. Härvid kan tänkas, att ett visst samarbete måste äga rum mellan skogs-
vårdsstyrelser och hushållningssällskap, på grund av de senares handhavande
av bidragsverksamheten med anledning av av riksdagen anvisat anslag till ny-
odling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning
och förslag angående statens medverkan till skogsodling av så-
dana kala, till skogsbörd tjänliga marker, för vilka skogsod-
lingsskyldighet enligt gällande skogslagar ej kan åläggas mark-
ägaren.

Stockholm den 18 januari 1928.

J. B. Johansson.

M. Svensson.

Carl Boberg.

K. J. Gustafsson.

Erik Anderson.

Nils Gabrielsson.

Erik Forssberg.

Uno Wijkström.

J. Clemedtson.

Edvard Lithander.

Nils Ant. Nilsson.

Fritiof Gustafson.

O. A. Ernfors.

Valfrid Eriksson.

Jonas Andersson.
